

УДК:
342.218:355.01(497.115)
Примљено:
14. фебруара 2008.
Прихваћено:
18. фебруара 2008.
Оригинални
научни рад

ПОЛИТИЧКА РЕВИЈА
POLITICAL REVIEW
Година (XX) VII, vol=15
Бр. 1 / 2008.
стр. 23-38.

Миле Ракић
Институт за политичке студије Београд

КОСОВО И МЕТОХИЈА ПОЛИТИЧКО-БЕЗБЕДНОСНИ ПАРАДОКС

Сажетак

У свести сваког народа постоји представа да му његова држава мора осигурати самосталан, миран и безбедан живот. У народном схватању државе то је од искона важило као њена природна улога. По свему судећи то јој је и најстарија, а вероватно ће и остати најтрајнија улога. Угрожавање безбедности друштва и његових вредности јавља се још од његовог настанка. Готово сва друштва су кроз историју била, мање или више, изложена угрожавању кроз различите облике, било споља било изнутра. Заштита и одбрана суверенитета, независности и територијалног интегритета и данас представља најдубљи смисао државне организованости сваке конкретне заједнице. Због тога политика безбедности државе мора бити конципирана и изграђена тако да омогућава несметан и континуиран развој државе и друштва што, између осталог, подразумева непостојање нејасноћа и нелогичности у том настојању, а нарочито када је реч о њиховој безбедности.

Кључне речи: безбедност, политика, друштво, угрожавање, Косово и Метохија

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Јаз између развијених и неразвијених држава, по оцени многих светских аналитичара је у великој мери последица утицаја ММФ и других међународних финансијских институција, а у последњих петнаестак година нарочито као последица војне моћи НАТО-а, односно циљева САД и потчињене јој Европске уније. Због тога се

може закључити да је безбедност многих држава у директној зависности од намера тих организација. Путем ових организација се мањим, а нарочито државама у развоју које су при томе суверене државе, покушавају наметнути сопствене или унапред пројектоване "спасоносне моделе" и "методе" развоја које суштински представљају мање или више отворен начин и методологију (пројекцију) остварења сопствених циљева и намера светских моћника. При томе се најчешће намерно занемарују многе различитости, специфичности и безбедност других земаља (мета). Нарочито је у последње време актуелно нескривено угрожавање безбедности држава путем угрожавања њене територијалне целовитости. Таквих случајева у прошлости има релативно много, али и данас као што је случај са Ираком, Републиком Србијом, Авганистаном, Кипром, итд. Чињеница је да се најчешће ради о одређеним деловима територије који имају посебно значење у целокупном развоју земље, односно у политичком, културном, економском, безбедносном и др смислу.

Оно што данас представља један од најзначајнијих фактора у развоју сваке земље, па тако и наше, односно друштва уопште, је могућност остварења тог развоја само у условима унутрашње и спољње стабилне безбедности, схваћене у њеном најширем појмовном значењу: *"Безбедност у појмовном смислу представља стање у коме државе сматрају да нема опасности од војног напада, политичких принуда или економских присила, тако да могу слободно да се развијају."*¹ Безбедност можемо представити и као "стање у којем је осигуран уравнотежен физички, духовни, душевни и материјални опстанак појединца и друштвене заједнице у односу према другим појединцима, друштвеној заједници и природи. Тако схваћена безбедност, иманентни је структурни елемент друштва који обухвата и стање, односно одређену особину стања, а исто тако и делатност, односно систем. Безбедност се дакле односи и на друштво-државу у целини тј. националну, односно унутрашњу и спољњу безбедност, а исто тако и на међународну заједницу, а у том случају говоримо о међународној, односно светској безбедности."²

Србија током своје бурне историје узимајући у обзир, пре свега, период после II светског рата постаје модерна вишенационална заједница. На том путу промена многе чињенице указују о

1) Појам безбедности је одређен кроз велики број дефиниција које имају одређену научну вредност, али и извесну недореченост па се из тих разлога у раду користи дефиниција безбедности ОУН – 1985. год.

2) Anton Grizold: "Razpodjla nacionalne varnosti", FDB, Ljubljana, 1992.

константном присуству политичких, економских и безбедносних фактора али и безбедносних ризика, који су имали и још увек имају одлучујући утицај на њен бржи или спорији развој. Свакако су најзначајнији они фактори чији су утицаји били иницирани споља (ван наше земље). На првом месту по значају тих настојања утицања на нашу унутрашњу као и спољњу безбедност свакако је, ничим изазвана, агресија на СРЈ 1999. године која, између осталог, није била одобрена од стране УН, а чији главни актери су биле земље чланице НАТО. Дакле и земље које данас чине Европску унију.

Иако циљеви те агресије, ма колико они били анализирани, још увек нису прецизно одређени и јавно исказани, обзиром на каснија дешавања по питању безбедности, схваћене као стање, у нашој земљи се може недвосмислено закључити да се ради о насилном и континуираном настојању имплементације ино (западних) стандарда и вредности у све области друштвеног живота, а такође и у области безбедности.

БЕЗБЕДНОСТ ЗЕМЉЕ У АКТУЕЛНИМ УСЛОВИМА

Први, свакако и најочигледнији резултат такве политике и активности према нашој земљи је инсталирање НАТО базе на Косову и Метохији, а други (бар када се говори о Косову и Метохији) је у завршној фази реализације. Он се односи на насилно отцепљење Космета од Србије што у суштини представља и највећи безбедносни изазов, пре свега за нашу земљу, али и за међународно право, правни поредак и међународне односе у читавој међународној заједници.

Србија као суверена држава, чија је сувереност загарантована Међународним правом, је недвосмислено стављена у позицију да други одлучују о коначном статусу дела њене територије, у овом случају о Косову и Метохији.

Међутим, парадоксална су сазнања и намере Албанаца на Космету да и поред чињенице да је на Космету сада власт у њиховим рукама, а они и даље желе отцепљење од Србије. Конкретније речено, садашња власт на Космету је формирана без учешћа Срба, који су игнорисали последње изборе на Космету, а због изгубљене сваке наде да могу битно утицати на новоуспостављену власт, односно да могу побољшати сопствени положај помоћу тих избора.

Чињеница је да ни међународне структуре позване да обезбеде права националним мањинама (Србима, Ромима и осталом не-

албанском становништву) на Космету, нису успеле да испуне свој задатак и обавезу које су преузеле на себе, односно њихова мисија је у том делу обавеза недвосмислено доживела крах. Негативно и у суштини етнократско проглашење независности Космета несумњиво ће знатно утицати на српско становништво насељено у енклавама, са највећом концентрацијом на северном делу Космета близу границе са Србијом, у смислу могућности да се кад тад побуне против албанског новоуспостављеног режима. У том случају се не може са апсолутном сигурношћу одбацити могућност избијања и оружаних сукоба мањег интензитета који би могли да прерасту у отворени рат на Космету.

Дакле, и поред већ сада присутних мировних снага чији је приоритетни задатак очување мира на Космету, није тешко закључити да те снаге нису довољне за очување тог мира јер је српско становништво перманентно изложено оружаним нападима од стране албанског становништва. Недвосмислено се може закључити и да међународне мировне снаге мање или више отворено штите албанско становништво, односно објективно говорећи нису непристрасни у својој мировној мисији и поред Резолуције 1244, којом су јасно одређене улога, надлежности и задаци тих снага.

Парадоксална је и чињеница да по тој истој Резолуцији Србија може послати контингент припадника својих снага безбедности на Космет, што јој ни у једном тренутку до сада није било допуштено да ту могућност и реализује.

Са аспекта безбедности од значаја је и чињеница да на Космету, делу несврстане и суверене државе, постоје сецесионистичке тежње и намере албанског дела становништва, којих је око 90 процената и српског становништва око 5 процената.

Косовским Албанцима је једини циљ отцепљење од Србије, што им Срби очигледно не могу дати због историјског, традиционалног, културолошког и др. значаја које та покрајина има за српство уопште. Очигледно је да је одговор на питање о статусу Космета, као дела територије Републике Србије, знатно извесније у односу на одговоре по питању безбедности у и око територије Србије. При томе и без обзира на будуће догађаје тј. одлуку косовских Албанаца по питању њихових намера скорашњег проглашења независности, односно отцепљења Космета.

Чини се да одговоре на политичке аспекта проблема Косова и Метохије треба ипак тражити првенствено неколико година уна-

зад. У том смислу се просто намеће питање зашто Космет и поред демократских промена у Србији 2000-те године и даље настоји да се одвоји тј. који су мотиви за та настојања. Ово тим пре захтева анализу јер је чињеница да је да је Србија данас демократска и мирољубива земља са интенцијама да се integriше у Европску унију, па чак и НАТО. Да ли су те аспирације и мотиви за сецесијом уопште оправдани и реални? Од значаја је и да ли потичу из унутрашњих интереса косметских Албанаца или су иницирани споља? Зашто се недавно од Србије раздружила и Црна Гора? Да ли ће отцепљењем Космета престати или ће се наставити сецесионистичке, односно територијалне претензије према нашој земљи и какав ће утицај имати на сличне тежње и намере отцепљења у другим државама и регионима? Ко су, у ствари, стварни пријатељи српском народу са којима треба сарађивати и од којих земља се може очекивати помоћ без уцењивања итд.?

Са аспекта безбедности је сасвим јасно да тих (охрабрујућих) мотива за отцепљењем објективно није требало да буде јер је више него очигледно да ће се степен безбедности знатно променити и то у смеру са негативним предзнаком, било да се ради о стању унутрашње или спољашње па и међународне безбедности.

Многи индикатори већ указују да се у одређеним областима друштвеног живота у нашој земљи већ осећају последице ровитог стања на Космету. За сада нико не може прецизно одредити степен безбедности у нашој земљи, али ни предвидети тај степен у скорашњем времену. Очигледно је да се ради о степену безбедности који варира.

УНУТРАШЊА СТАБИЛНОСТ ЗЕМЉЕ И КОСОВО И МЕТОХИЈА

Најзначајнији чинилац безбедности једне модерне државе данас представља стање њене укупне стабилности (унутрашње и спољне). У том смислу чини се најважнијом процена да ли нашој земљи прети стварна опасност данас и да ли она долази изнутра (услед сецесионистичких намера тј. отцепљење Космета) или претња и опасност по безбедност долази, у ствари, од оних који то отцепљење подржавају и охрабрују споља.

Са аспекта унутрашњег угрожавања безбедности наше земље је индикативна чињеница да су редовно вршене безбедносне про-

цене и готово по правилу су презентовани идеалистички (идеализовани) закључци. У складу са тако процењиваним стањем безбедности земље, извршена су и одређена прилагођавања (смањења), а пре свега по питању квантитета и квалитета припадника, наоружања и опреме Војске. Чување граница је дато у надлежност жандармерије и полиције итд. Међутим, оно што је потребно истаћи представља чињеница да су све те "трансформације" рађене без постојања јасне безбедносне политике, јасно одређених националних интереса и циљева и државних приоритета, објективне безбедносне процене, али и националних вредности на пример итд. Такође је чињеница да немамо усвојену Стратегију безбедности, као уосталом ни Концепцију, Доктрину безбедности ...

Међутим, друга схватања по питању безбедности земље, дакле, схватања од војних и безбедносних стратега, политичара, економиста, као (што је посебно интересантно) и најшире јавности су готово идентична и указују да је безбедност земље веома угрожена. У том смислу се може говорити и о безбедносном парадоксу, односно степену безбедности који и поред предузетих мера и настојања државног руководства и легитимних државних институција не дају стабилну безбедност земље. Због тога се стиче утисак да су те, до сада, предузете мере и настојања неадекватне, непотпуне, а у извесном смислу и дискутабилне. У извесном смислу се чини да је о њима потребно организовати стручну расправу и полемику о сврсисходности (контрапродуктивности) неких од тих предузетих мера.

У наведеном смислу проблеми се примарно односе на питање спољње и унутрашње политике, прецизније на питање унутрашње и спољње политике безбедности, мере и активности које доноси и спроводи актуелна власт у земљи у циљу решавања настале безбедносне проблематике, у краћем или дужем временском периоду. У том смислу могуће је целокупну државну политику и напоре у вези решавања проблематике везану за Космет оценити као недовољну или неодговарајућу – Космет ће, сада већ извесно, бити отцепљен од Републике Србије.

Власт у Србији је сагласност за своју политику по питању Космета добила на демократским изборима на свим нивоима. Међутим, стално ће бити присутно питање није ли се могло учинити и више од учињеног, односно шта је још требало и шта треба учинити да ситуација на Космету не буде таква каква јесте и каква ће

тек да буде. Дакле, чињеница је да и поред предузетих и учињених активности и мера државног руководства, степен безбедности по питању Космета, односно степен безбедности земље је све извеснији. Ово представља индикативан пример безбедносног парадокса. У том смислу може се уочити неколико чињеница (момената) које суштински чине парадокс по питању како унутрашње тако и спољашње безбедности наше земље.

И поред потписаног Кумановског споразума, којим се гарантује територијална целокупност наше земље и инсталирања НАТО базе на Космету, учињених разних других уступака Албанцима на Космету, настојања да се по сваку цену уђе у ЕУ, чланства у Партнерству за мир, итд. по питању степена безбедности може се извести закључак да је степен безбедности веома незадовољавајући, тачније – ради се о степену угрожене безбедности земље.³

Тако је више него јасно да се данас Републици Србији, којој је по међународном праву признат суверенитет и територијални интегритет, у времену развијених савремених међународних односа, и егзистирања међународног правног поретка, то право замењује стандардима што недвосмислено представља акт угрожавања њене безбедности. Да би се адекватно одреаговало и одговорило на актуелне безбедносне изазове⁴ претходно је неопходно имати изграђену стабилну безбедност. Турбулентна ситуација у земљи у готово свим областима, а пре свега у области државне политике, у области безбедности, у области односа са иностранством, у обла-

3) Одређење степена безбедности модерне државе у вези са миром се најчешће сагледава као: а) стабилна безбедност - стварна реална безбедност државе где нема покушаја ни реализације државно штетних појава и догађаја већих размера посматрано са аспекта времена, простора, последица, интензитета, негативном тренду итд. б) задовољавајућа безбедност – стање безбедности за све грађане и државу у коме држава спроводи правила понашања и стратегију безбедносне политике и у коме имају разумевање и подршку грађана ц) нестабилна безбедност – последица је најчешће ванредног стања на подручју читаве државе. ванредно стање представља нередовне прилике, стање битно поремећених друштвених, економских, политичких и других односа д) незадовољавајућа безбедност - одраз моралних и материјалних последица бројних ванредних догађаја безбедносног карактера, при чему примарни носиоци државно негативног деловања имају тенденцију деловања која делимично угрожавају или онемогућавају остваривање државних функција е) угрожена безбедност - је последица непосредне опасности од рата. Модерна држава у својим плановима припрема за заштиту, безбедност и одбрану предвиђа и ово стање ради ефикасног супротстављања свим изворима и облицима угрожавања.

4) Безбедносни изазов представљају унутрашњи или спољашњи елементи који за сваку државу умањују или повећавају шансе за њихово делимично или целовито (ре)интегрисање у међународну заједницу. Неједнако су димензионисани и одлучујући за сваку државу, а крећу се у распону од тешкоћа очувања територијалног интегритета своје државе до оживљавања латентних (суб)регионалних аспирација.

сти привреде итд. несумњиво доприноси даљој дестабилизацији безбедности земље.

Стиче се утисак да ипак све што је учињено и све што се чини у циљу изградње стабилне безбедности је недовољно и неадекватно пред политиком силе коју примењују САД, индиректно уз асистенцију појединих земаља ЕУ. Међутим са аспекта унутрашње безбедносне проблематике земље чини се најважнијим у први план истаћи политичку ситуацију унутар наше земље. Иста би се могла у извесном смислу окарактерисати као дискутабилна и ризична, а пре свега, због постојања расцепа у српском друштву па и у самом државном руководству, односно владајућој коалицији. Овакво стање свакако има одраз и на укупно стање безбедност у земљи. У том смислу може се говорити са аспекта ослабљене преговарачке позиције са онима који споља одлучују о статусу Космета. Сам избор председника наше земље је, обзиром на време и ситуацију око Космета веома дискутабилан. Осим тога, он јасно потврђује да Србија на свом интеграционом путу нема јединствену методологију. Та чињеница опет указује на непостојање јасне и јединствене политике државе, односно државног руководства.

У зависности од дешавања у вези Космета, може доћи до још отвореније и оштрије подељености, не само између позиције и опозиције већ између владајућих коалиционих партнера. У крајњем случају може доћи до слабљења угледа и утицаја па и до самог распада актуелне владе и владајуће коалиције и то у време и под околностима који захтевају управо стабилне односе унутар државе, јединство и одлучност акција итд. што је први услов да се одговори на актуелне безбедносне изазове у вези Космета.

Све ово представља својеврстан и очигледан безбедносни парадокс јер уместо да је држава, државно руководство, у условима егзистирања стања угрожене безбедности земље кохерентно, очигледна је подељеност коалиционих партнера и то оних кључних за функционисање безбедности по многим питањима од којих су за ову прилику најинтересантнија она везана за област безбедносне политике и уопште безбедности земље.

Ова подељеност је интересантна и због односа према тзв. западним савезницима, а нарочито према чланству у НАТО-у. Једна страна (национално-демократска) уосталом као и већина становништва Србије, има анимозитет према чланству у НАТО-у, а друга

(либерално-демократска) страна се апприори залаже за успостављање односа тј за чланство у НАТО.

Из овог примера недвосмислено се може закључити да држава нема јасно дефинисане приоритетне циљеве, како политичке, економске тако и оне који се тичу и безбедности наше земље, а која се односе на интеграције у међународне војне организације. Колико је егзистирање оваквог стања са аспекта безбедносне ситуације, као и безбедносног ризика, везано за нашу земљу објективно, односно било оно случајно или пројектовано, у сваком случају несумњиво произилази из актуелних односа међу коалиционим партнерима и свакако ће имати одређене утицаје на намеру отцепљења Космета. Наведено стање и чињенице такође представљају својеврстан безбедносни парадокс и тек ће се на основу детаљних и објективних анализа извора и околности ових односа нешто касније моћи доћи до одређених сазнања, закључака и искуства за евентуалне сличне ситуације не само у нашој земљи. У сваком случају овакав однос међу коалиционим партнерима реално није се очекивао у овако сложеној ситуацији у којој се земља данас налази. Ако се пође од њихове свесности и одговорности према угрожавању, односно степену угрожености безбедности Србије, примарно усмерене на угрожавање територије њене јужне покрајине. Ове настале несугласице је свакако требало изоставити и превазићи, у супротном се може закључити да се, дакле, ради о ровитом стању, стању анимозитета унутар владајуће коалиције које је знатно дубље, озбиљније и обимније и које се, дакле, може означити као још један безбедносни парадокс у Србији.

Како се безбедносна политика бави безбедносном стварношћу истом је неопходно дати правовремен и адекватан одговор државе и њеног становништва на све опасности, нарочито у вези настанка стања угрожене безбедности на Космету. У том смислу чини се потребним истаћи неколико битних момената које карактеришу питање Космета и безбедности у тој покрајини:

- а) проблем отцепљења Космета није скорашњег датума,
- б) проблем Космета је комплексан,
- в) проблем Космета није искључиво резултат унутрашњег стања у земљи, а нарочито у последњих 15-так година већ је проблематика Космета у директној зависности од утицаја спољњег фактора тј. међународних односа и интереса НАТО-а и Европске уније на овом простору.

Питање Космета недвосмислено утиче на односе како унутар наше земље, али и у међународним односима, што по питању унутрашње безбедности наше земље има за последицу истицање проблема у безбедносној сарадњи по питању Космета. Дакле, претходно је неопходно одредити ко је у ствари пријатељ Србије тј. ко не подржава отцепљење Космета. Случајно или не, али парадоксално је да се на челу Савета Европе налази Хавијер Солана бивши Генерални секретар НАТО-а (1999. год.) по чијем одобрењу је извршена агресија на нашу земљу од стране НАТО-а. Такође, данас председавајући Европском унијом је представник Словеније, која се прва отцепила од бивше СФРЈ и која има намеру да међу првима призна независност Космета.

Чињеница је такође да независност тј. насилно отцепљење дела територије државе често захтева људске жртве, а у нашем случају представља жртвовање економског просперитета који се имплицитно веже за улазак у ЕУ, под чијим покровитељством и долази до отцепљења Космета. Прецизније речено, ради просперитета наше земље свесно је избегнута могућност ангажовања наших снага безбедности на очувању интегритета и суверенитета наше земље.

СПОЉАШЊИ УТИЦАЈИ И БЕЗБЕДНОСТ НАШЕ ЗЕМЉЕ

Питање схватања спољних утицаја на безбедност наше земље се такође може означити као једно од најзначајнијих политичко-безбедносних питања земље данас. Очигледно је да одговор на ово питање захтева преиспитивање па и измене досадашњих оцена, ставова и односа по питању релевантности спољних утицајних фактора на безбедност наше земље, а сада нарочито када се ради о питању Косова и Метохије.

Србија представља мирољубиву демократску земљу, чија је политика примарно усмерена на интеграције у међународне организације и на међународну сарадњу уз поштовање легитимитета свих других земаља која им је дата међународним правним актима и споразумима итд. То исто и Србија очекује од других земаља у билатералним односима. Међутим са аспекта спољне безбедности наше земље постоји извесна проблематика јер је конкретно питање безбедности Космета као дела територије наше земље "прешло" у надлежност других земаља. У те друге земље спадају и оне које Србија и њена актуелна власт сматра пријатељским, надасве изво-

ром и узором демократије у свету, а настоји и учланити се у војне организације које су те земље основале. Овај однос наше земље и тих других земаља које су захваљујући својој војној моћи дерогирале међународно право, представља својеврстан безбедносни парадокс.

Након распада Југославије КЕБС (Конференција о европској безбедности), али и садашњи ОЕБС, су казале да су границе насталих држава неповредиве и непромењиве. Сада се може сасвим прецизно закључити да се ради потпуно супротно од тих закључака.

Чини се ипак да највећи политичко-безбедносни парадокс данас представља непоштовање Резолуције 1244 Савета безбедности УН, која је још увек на снази и која не оспорава суверенитет и територијални интегритет Републике Србије. Свака једнострана промена граница наше земље неминовно се одражава на њену унутрашњу безбедност, али и безбедност ширег региона. Ако се та права не поштују и ако се верује да због тога може доћи до дестабилизације безбедности шире међународне заједнице, парадоксално звучи позивати се на међународно право као фактор стабилности и мира у међународним односима. У том контексту евентуално признање отцепљеног Космета нарочито од стране САД, представља само једну супремацију војне силе која се објективно не може занемарити. Међутим чињеница је и да готово 3 милијарде становништва света не признаје и неће признати отцепљени Космет као самосталну државу. Дакле за очекивати је да безбедносни и др. проблеми у свету тек почињу, а наша земља се мора рационално укључити у те међународне безбедносне токове.

Немогуће је овом приликом не указати на још један безбедносни парадокс који се односи на закључени споразум представника нашег државног руководства о могућности коришћења територије Србије за пролаз НАТО трупа у случају потребе брзог интервенисања, а за потребе реализације безбедносних операција у региону Космета као и ширем региону, коју и поред актуелне политичко-безбедносне ситуације, нико од представника садашње актуелне власти у нашој земљи ни не помишља да прогласи не важећом, односно барем да је суспендује бар на одређено време.

Нема сумње да је Космет саставни део српске националне цивилизацијске баштине. Косово и Метохија је земља Српске Цркве и српских сељака, односно Косово и Метохија је историјска колевка Србије и Српства.

Само Косово и Метохија имају импликације на међународну безбедност јер је очигледно:

- а) да су САД успеле да поделе Европску унију;
- б) бачена је "рукавица" Русији, нашем пријатељу и у кога се тек сад, пред већ сасвим извесним отцепљењем Космета, полажу велике наде и очекивања, мада и даље и по том питању односа са Русијом провејавају различити ставови и намере;
- ц) ради се о ризичном потезу који ће САД-у, као иницијатору, пре или касније, донети велики проблем ако Космет не буде јединствено признат од свих чланица Европске уније.

Свакако се и питање односа са и према Уједињеним нацијама мора редефинисати у будућности и приступати опрезно јер су УН показале одређен ниво зависности према САД-у, а по питању реакције на одређене проблеме земаља њених чланица.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Несумњиво је да Косово и Метохија, историјски посматрано, представља константу нереда у политичком и безбедносном смислу у овом региону. Ово због његовог историјског значаја за српство. Безбедносна проблематика Космета никада није у потпуности отклоњена, а с времена на време је мање или више добијала на актуелности. Тако су давне 1387 год. Турци употребом силе дошли на Космет, у II светском рату су на простору Космета вођене велике ратне операције против албанских колаборациониста. У послератном периоду на подручју Космета Срби су били изложени терористичким акцијама, а коначно и НАТО агресији. Садашње стање на Космету је такво да Турака на Косову нема, а САД и ЕУ отворено подстичу насилно отцепљење те покрајине од Србије. У историји, а нарочито данас није било могуће повући границе између Космета и Србије. Међутим, сасвим нова и знатно озбиљнија дешавања везана за политичко-безбедносну проблематику Космета треба посматрати 20-так година у назад. У том смислу упутно је подсетити се на чињеницу да је нпр. 1992. године у Подујеву било око 120 000 Албанаца и 980 Срба, а председник општине је био Србин. Данас је стање у Подујеву неупоредиво другачије, а ипак се још оштрије тражи отцепљење од Србије, што представља својеврстан парадокс у политичком, али свакако и у безбедносном смислу. По плану Мартија Ахтисарија је 16% Срба требало да буде на челу косметских институција. Међутим, приликом последњих

парламентарних избора на Космету, које су актуелне власти у Србији прогласиле нелегалним и на којима Срби нису учествовали, нема ни тог "загарантованог" процента. Претпоставка је да су Срби изашли на гласање да би их у институцијама Космета било 30-так процената. Међутим, парадокс представља и чињеница да би се Космет и у тим условима отцепио те би се Срби који би евентуално учествовали у раду косметских институција означили као саучесници у отцепљењу Космета.

Оно што представља реално стање по спољњу политику и безбедност Србије везану за Косово и Метохију јесте чињеница да Србија објективно није у прилици да се војно надмеће са НАТО-ом, али ни обрнуто јер објективно данас, постоји проблем и у том другом случају. Међутим, поставља се питање шта онда представља коначност у тим односима обзиром да Србија жели да се интегрише у Европску унију. Полази се од закључка да ће у ЕУ бити могуће остварити заједнички саживот међу народима различитих земаља тј. где престају да важе стари обичаји, традиције и вредности, а наступа демократија итд.. Парадоксално звучи да треба дозволити сецесију дела територије Србије, да би се касније вршило интеграње. У ситуацији када ЕУ не може усвојити свој Устав свакако се чини умесним питање – може ли Европа заиста испунити сва та очекивања?

У сваком случају проблем отцепљења Космета треба решавати динамично што захтева пуно ангажовање свих релевантних званичних државних субјеката и њихов јединствен наступ са позиције државне политике, безбедности итд.

Обзиром да намера отцепљења Космета није новијег датума неопходно је тај проблем решавати као процес (континуирано) јер једино међународна сарадња и међународно посредовање може довести до одређених резултата по питању унутрашње и спољашње стабилности политике и безбедности Србије. У том смислу индикативно је решавање политичко-безбедносне проблематике кроз међудржавну сарадњу, односно претходно је неопходно одредити ко је у ствари пријатељ Србије тј. ко не подржава отцепљење Космета. Дакле, наведена проблематика по питању политичко-безбедносне ситуације Космета од званичних представника власти захтева изналажење јединствених закључака по питању будуће сарадње са Европском унијом. .

Пут и начин на који треба решавати проблем Космета треба да представља дуготрајан пут, једногласно трасиран не само од владајуће коалиције већ у обзир треба узети и мишљења и сугестије опозиције, стручњака различитих занимања итд. За настали проблем неопходно је сачинити рационални план мера и активности које треба спровести у краћем или дужем временском року, у зависности од тога како ће се одвијати ситуација у вези Космета. Настали проблем треба решавати сукцесивно и кроз међустранично договарање. У противном, евентуални расцеп нпр. у владајућој коалицији, у овом тренутку, изазвао би расцеп у целом српском друштву. То би у крајњем случају могло имати за последицу даље погоршање степена безбедности земље. Евентуалне унутрашње међустраничке сукобе је неопходно што пре превазићи, како би у први план до изражаја дошла, у овом моменту преко потребна, политичка мудрост и зрелост као и свесност и одговорност наших државних представника.

Са аспекта спољно-политичког утицаја на догађаје у нашој земљи треба и даље инсистирати и устрајати на поштовању међународног права. Кршење међународног права отвара пут владавини неправда, политичког хаоса и опште нестабилности, не само у нашој земљи већ и у оној земљи која то право не поштује. То може само она држава која се ослања на тзв. "право јачега" које кроз историју никада није било дуготрајног карактера. У том смислу треба посматрати не само однос са САД и НАТО-ом већ и са Европском унијом. Европска унија није субјект који може признати независност Космета па ту могућност оставља појединачно свакој чланици. У разматрању будућих односа са ЕУ треба нагласити и чињеницу да она треба супротно Пovelљи УН и без одлуке о новој резолуцији Савета безбедности УН, при чему се директно крши Резолуција 1244, на Космет да пошаље цивилну мисију. Дакле у изналажењу решења по насталу ситуацију на Космету треба у обзир узети чињеницу да је та ситуација директно последица визије САД и ЕУ. Ово од нашег државног руководства захтева максимално јасно, опрезно, јединствено и бескомпромисно деловање, односно избегавање парадоксалних ситуација било по питању међусобних страничких односа, унутрашње и спољне политике које могу довести до политичко-безбедносног парадокса, а што за последицу може имати даље погоршање степена безбедности земље.

КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Аврамов С. Крећа М.: Међународно јавно право, Савремена администрација, Београд, 2003.
- Брезница Б.: Безбедносни изазови уочи решења политичког статуса Косова, Косова сот, Приштина 05.01.2008.
- Ђурић Ж. Модернизација и друштвене промене, ИПС, Београд 2006.
- Гризолд А.: Међународна сигурност и етнички конфликти, Политичка мисао бр. 4, Загреб, 1998.
- Гризолд А.: Разподја националне варности, ФДВ, Љубљана, 1992. г.
- Група аутора: нови светски поредак и политика одбране СРЈ, Управа за стратегијске студије и политику одбране, Београд 1993.
- Јанев И.: Уставно право и политички систем ЕУ, ИПС, Београд 2007.
- Јовановић М.: Обликовање изборне демократије, ИПС, Београд, 2006.
- Кољевић Б.: Парадокси политике силе, www.nspm.org.yu/MBI/istrazivanjekim2008_files/frame.htm
- Митровић А. Матић П.: Изазови и парадокси глобализације, ИПС, Београд, 2007.
- Митровић Љ.: Пут у зависно друштво, ИПС, СБС, Свен Ниш, 2004.
- Ракић М. Вејновић Д.: Систем безбједности и друштвено окружење, Дефендологија, Бања Лука, 2006.
- Ракић М.: Безбедносна превентива, ИПС, Београд, 2006.
- Ракић М.: Идентификација и особености манифестних фактора утицајних на јачање безбедности, Политичка ревија бр. 1/07, ИПС, Београд 2007.
- Рупел Д.: Косово има право на отцепљење..., The New York Times, 12.01.2008.
- Сервер Д.: Истеривање последњих балканских духова, Данас, 10.01.2008.
- Зејнај А.: Европско решење – поновна зависност, Телеграфи, Приштина, 07. 01. 2008.

Mile Rakic

Institute for Political Studies, Belgrade

KOSOVO AND METOHIJA

THE POLITICAL-SECURITY PARADOX

Summary

In national consciousness of each nation there is a vision of the state providing for independent, peaceful and safe

life. In the people's understanding of the state throughout history such vision has been comprehended as a natural role of the state. It seems that this has remained as the state's oldest function, and possibly even the most constant one.

Key Words: security, politics, society, imperilment, Kosovo and Metohija